

**BUZRUK ROST VA NAVO MAQOMLARINING DOIRA USULLARI HAMDA
IJROCHILIK IJROCHILIK MASALALARI**

Hakimov Ziyedullo zokirovich

Musiqa talimi 21-02 guruh

Oltita maqomdan birinchisi «Buzruk» nomi bilan mashhur bo`lib kelgan. Bu maqom haqidagi ma`lumotlar juda qadim zamondan beri, musiqa ilmiy risolalarida sharhlab kelingan edi. O`tmish olimlarining musiqiy risolalarida Buzruk muayyan lad tuzilmasini va unga mos kuy va ashulalarni ifodalagan. Buzruk maqomining jonli namunalarini bizgacha Shashmaqom tarkibidagi kuy va ashula yo`llari orqali ma`lumdir.

«**Buzruk**» iborasi forscha-tojikcha «Buzrug» so`zining o`zgargan shakli bo`lib, «katta», «ulug`», «Buzurg» ma`nolarini bildiradi. Har holda bu maqom juda ko`p kuy va ashula yo`llarini o`z ichiga olganligi uchun katta», «ulug` maqom» - deb nomlangan bo`lsa kerak. Buzrukning asosiy qismlari RE – miksolidiy va doriy ladlariga mos keladi. Maqomlar ijrosida yetakchi soz sanalgan tanbur asbobi Buzruk maqomining ijro etilishida kvartaga sozlanadi. Buzrukning, cholg`u va ashula yo`llarini tinglar ekanmiz, I, II, IV, V, VI lad pag`onalari tayanch nuqtalari sifatida alohida ajralib turadi.

Shashmaqom va ularning sho`balari, maqom yo`llarini kuy tuzilmalari haqida ko`rgazmali tasavvur hosil qilish uchun, akademik Yu.Rajabiy to`plab notaga olgan olti jildlik «Shashmaqom» kitobiga murojat qilinsin. Kitobning VI jildida so`ng so`z va namudlar jadvali maqom yo`llarini va ashula qismlarini ajratib olib tushinishda yordam beradi.

Buzruk maqomi ham cholg`u (mushkulot) va ashula (nasr) bo`limlaridan tashkil topgan. Uning cholg`u bo`limi Tasnifi Buzruk, Tarjei Buzruk, Garduni Buzruk, Muxammasi Buzruk, Muxammasi Nasrulloiy, Saqili Islimiy, Saqili Sulton,⁷³ - deb nomlangan cholg`u asarlaridan iborat.

Tasnif va Tarje' yo`llarida bir xil doira usuli qo`llaniladi: Tasnifi Buzruk ohanglari mazkur maqomning bosh mavzui sifatida uning boshqa qismlarida ham namoyon bo`lib turadi va uning ruhiy holati yaqqol sezilib turadi. Ayniqsa Tasnifi Buzrukda unsurlar va bozgo`yga o`xshash ohanglar boshqa maqomlarning qismlarida ham uchraydi. Tasnifi Buzrukning hissiy ta`sir kuchi yuksak bo`lib, kishiga umid, ulug`vorlik ko`tarinki ruh baxsh etadi, Tarjei Buzruk esa tantanavor yangraydi.

Tarjei Buzrukning peshrav elementlari Nasrulloiy, Ajam taronalari, Cho`li Iroq kabi ko`plab kuy va ashulalarda ham foydalanilgan.

Buzruk maqomining Gardun yo`li murakkab 8/4-2/4-3/4-3/4 taktli doira usulida ijro etilib, yuksak professional musiqa asari sifatida puxta yaratilgan.

⁷³ Matyoqubov O. R. Og`zaki an`anadagi professional muzika asoslariga kirish. T., O`qituvchi, 1983, b. 7

Buzruk maqomining Muxammas va Saqil qismlari uchun xarakterli narsa shuki, ularda xona va bozgo'ylar hajmi bir xildir. Muxammaslarning xona va bozgo'ylari 16 taktli, Saqillarniki esa 24 taktli murakkab doira usuli jo'rligida ijro etiladi. Muxammas va Saqillarda uchraydigan Nasrulloyi, Islimxon iboralari bu kuylarni yaratgan bastakorlarning taxallusidir. Bular orasida Islimxon XVI asrda yashab ijod etgan shoir va ulkan bastakor bo'lib, turli maqomlar mavzuida kuy va ashulalar yaratgan edi.

Buzruk maqomining hamma cholg'u qismlari kuy tuzilishi jihatidan mukammad va betakror asarlar bo'lib, ohangdorligi bilan kishini maftun etadi. Buzruk maqomining cholg'u va ashula yo'llari yuksak badiiy qiymatga ega. Buzrukning cholg'u bo'limidagi kuylar birin-ketin ijro etilgandan so'ng sho'balarga o'tiladi.

Buzrukning ashula bo'limi birinchi guruh sho'balari taronalari bilan yaxlit holda, turkum tarzida ijro etiladi. Bu sho'balarning asosiy yo'llari Saraxbori Buzruk, Talqini Uzzol, Nasrulloyi, Nasri Uzzol yakunlovchi qismi esa Ufari Uzzol - deb nomlanadi.

Ular orasida Nasrulloyi va Nasri Uzzol - Buzrukning «nasr» deyilgan sho'balaridir. Ularning avjlarida asosan, Ushshoq, Uzzol, Muxayyari Chorgoh namudlari, Nasrulloyida esa Turk - deb atalgan avjdan foydalanilgan.

Birinchi guruh sho'balari turkum Saraxbori Buzrukdan boshlanadi. U ikki chorak takt o'lchoviga mos doira usuli bilan ijro etiladi. Saraxbori Buzrukka aytiladigan she'r «Muzorei axrabi makfufi mahzuf» - deyilgan vaznda bo'lib, «Mafoilun-foilotun-mafoilun-foilun» tarzida talaffuz etiladi.

Saraxbori Buzruk kuy tuzilishi jihatidan juda ham murakkab hamda bir necha kuy bo'laklaridan tarkib topgan. Bu asar cholg'u muqaddimasi bilan boshlanadi. Keyin bir bayt she'r bilan aytiladigan birinchi xati-daromad qismi aytiladi. Saraxbori Buzrukning ikkinchi xati—miyonxat, uchinchi xati-dunasr, to'rtikchi xati-Uzzol namudi, beshinchi xati, oltinchi va ettinchi xatlar Muxayyara Chorgoh namudi va sakkizinchi xat - Furovard qismlaridan tarkib topgan I-II-III va oxirgi xatlar undov so'zlar bilan aytilarkan, xang va ohanglar bilan ijro etiladi. (Saraxbori

Buzrukni tahlil etib eshitib ko'rish tavsiya etiladi.)

Saraxbori Buzruk kuy harakati jarayonida tertsiya, kvarta, kvinta, oktava darajasida sakrama harakatlar hamda turli pardalarga chekinishlar tez-tez sodir bo'lib turadi. Shu sababli uning lad qiyofasini ajratib olish qiyinroqdir. Tonallikning o'zgarishi holatlarini Saraxbori Buzrukdan keyin aytiladigan oltita uning taronalari ham kuzatish mumkin. Bu taronalarning kuy tuzilishi lad qiyofasi, doira usuli, ularga aytiladigan she'r o'lchovlari bir-biridan tubdan farq etadi. Bunday hol ashula turkumining rang-barangligini, jozibadorligini ta'minlaydi. Binobarin Saraxbordek yirik ashula yo'lini tinglashdagi jiddiy va og'ir holatni engillashtiradi, hamda eshituv hissiyotiga dam beradi. Saraxbori Buzruk taronalari kichik shakldagi engil ashula yo'llaridir Saraxbori Buzrukning VItaronasi keyingi sho'baga ulovchi vazifasini bajaradigan - suporish qismi deb hisoblanadi.

Buzrukning ikkinchi sho`basi Talqini Uzzoldir. Bu erda "Talqin" (asl ma'nosi-tushuntirish, nasihat) iborasi doyra usulining nomi bo`lib, "Uzzol" esa ma'lum kuy tuzilmasini ifodalaydi.

"Uzzol" qadimiy musiqa risrlalarida ko`rsatilishicha o`n ikki maqomga kirgan ma'lum sho`baning nomi. Shashmaqomda esa Buzruk maqomi tarkibiga kiritilgan. Uzzol iborasi esa X asrdan boshlab ma'lum.

"Uzzol" arabcha so`z bo`lib, "tushish", "pastga sakrash" ma'nolarni bildiradi. Bunday ma'noni «Uzzol» nomli sho`ba va uning qismlarining kuy harakatlaridan ham bilib olsa bo`ladi. Bunday kuy, masalan, "sol" notasidan boshlansa, kvarta darajasida pastga ya'ni "re" notasiga to`satdan sakraydi (fikrimizning dalili uchun, Nasri Uzzolning boshlanish qismini tinglab ko`rish kifoya).

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, Buzrukda "Uzzol" nomi bilan bog`liq sho`ba va qismlarda, ya'ni Talqini Uzzol, Nasri Uzzol va Ufari Uzzol kuy mavzulari va ohanglari jihatidan deyarli farq etmaydi. Bular orasidagi asosiy farq - doira usulining turlicha bo`lishidadir. Uzzol yo`li turli doira usuliga tushirilganda, ba'zi o`zgarishlarga uchraydi va bir-birining o`zgacha nusxasi bo`lib, yangicha tus oladi va yangicha ta'sir kuchini kasb etadi.

Masalan: Talqini Uzzol, Nasri Uzzol (nasrlar usulida) boshqacha tusga kiradi, Ufar usulida esa quvnoq va sho`xchan ashulaga aylanadi. Uzzol sho`balari va Ufar qismi quyidagi kuy bo`laklaridan tarkib topgan:

Cholg`u muqaddima, I - xat - daromad; II va III xatlar - miyonxat; to`rtinchi va beshinchi xatlar - Ushshoq - namudi; oltinchi xat - Muxayyari Chorgoh namudi; ettinchi xat - furovard, ya'ni tushurish qismlaridan iborat. Bu yerda Ushshoq namudi ya'ni Ushshoqning - Rost maqomining Ushshoq nomli sho`balari asosida, Muhayyari Chorgoh namudi - Iroq maqomlarining shu nomli sho`basi asosida yaratilgan.

Uzzol sho`balari xalq orasida mashhur ashula yo`llari bo`lib o`ziga xos ohangdor va jozibalidir. Ularning mashhurligini shundan ham bilish mumkinki "Uzzol" ohanglari asosida boshqa ashula va kuy yo`llari avjida keng foydalaniladigan Uzzol namudi yuzaga kelgan edi.

Uzzol namudi Shashmaqomda Buzruk, Rost maqomlari sho`balari avjida keng foydalanilgan.

Talqini Uzzolning bittagina taronasi bo`lib, u ham bo`lsa suporish, ya'ni keyingi sho`baga o`tishda ulovchi vazifasini bajaradi.

Buzruk maqomining Nasr - deyilgan sho`balaridan biri Nasrulloidir. Nasrullo - shu nomli kuy va ashulani yaratgan bastakorning taxallusidir. Uzoq o`htmishda bu cholg`u va ashula yo`llari maxsus maqom hisoblangan, hamda "Rohaviy" nomi bilan mashhur bo`lgan.

Nasrulloi asari Buzrukning boshqa sho`balaridan tubdan farq qiladi. Uning tuzilishi ham ancha murakkab hamda bir necha kuy bo`laklaridan iborat. Bu sho`ba ham cholg`u muqaddimasi bilan boshlanadi. Birinchi va ikkinchi xatlar - daromad; uchinchi va to`rtinchi xatlar - miyonxat; beshinchi xat - daromadning yuqori

pardalaridagi takrorlanishi, ya'ni "dunasn"; oltinchi va sakkizinchi xatlar - Turk avji, to'qqizinchi xat tushurim qismlaridan tashkil topgan. Nasrulloyni kuy va ashula yo'llari o'ziga xos orginal va jozibalik bo'lib, tinglovchilarga ancha yaqindir.

Nasrulloyni ketidan uning uchta taronasi ijro etiladi. Uning birinchi taronasi juda murakkab - 13 takt o'lchovidagi doira usuli bilan ijro etiladi. Ikkinchi taronasi 3/4 4/4 uchinchi taronasi 3/4 takt o'lchovida ijro etiladi. Ularning kuy mavzulari juda ham rang-barang, kishida ajoyib his - tuyg'ular uyg'otadi. Shuni aytish kerakki, turli sho'balarning taronalarida qandaydir umumiylik borligini anglab olish mumkin, masalan: Saraxbori Buzruk bilan Nasrulloyni taronalari bir-birining ma'lum ritmik variantlari sifatida eshitiladi.

Nasrulloyni xalq musyqa ijodiyotiga kuchli ta'sir ko'riatgan. Uning asosida turkum tarzida ijro etiladigan "Nasrulloyni" nomi bilan mashhur bo'lgan besh qisimli kuylar, "Farg'ona Nasrulloyni" deyilgan ashula yo'llari yaratilgan edi.

Shunday qilib Buzruk maqomining cholg'u yo'llari ijro etilgandan keyin, turkum Saraxbori Buzrukka ulanib ketadi. Bu sho'ba taronalari bilan aytilandan so'ng suporish vositasi bilan Talqini Uzzol hamda uning taronasiga o'tiladi. Keyin Nasrulloyni taronalari bilan ijro etilib, Nasri Uzzol ijro etiladi. Buzruk maqomining yaxlit turkumi Ufari Uzzol bilan yakunlanadi.

Buzruk maqomi tarkibida ikkichi guruh sho'balari to'rtta bo'lib, "Mo'g'ulchai Buzruk", «Savti Sarvinoz», "Iroqi Buxoro" hamda «Rok»⁷⁴ deb nomlanadi.

Ikkinchi guruh sho'balaridan biri "Mo'g'ulchai Buzruk" kuy tuzilishi jihatdan "Saraxbori Buzruk"ning ma'lum ritmik va melodik variantidir. Endi uni «Mo'g'ulchai Buzruk»ning boshlanish jumllariga taqqoslab doira usuliga ham e'tibor bering. «Mo'g'ulchai Buzruk»ning kuy bo'laklari ham Saraxbori Buzrukda kabi. Shu sho'balar tarkibida daromad, o'rta pardalarda aytiladigan Miyonxat, Uzzol namudi va Muxayyari Chorgoh namudlari, furovard qismlari mavjud. Mo'g'ulchai Buzrukning asosiy yo'li besh chorak takt o'lchovida bo'lib, "Ramali musammani maxzof", - deyilgan she'r vaznida ijro etiladi.

Mo'g'ulchai Buzrukning asosiy yo'li aytilgandan so'ng, uning shaxobchalari bo'lgan «Talqincha», «Qashqarcha», «Soqiynoma» va «Ufar» ijro etiladi, ular esa mazkur shaxobchalar nomi bilan bog'liq doira usulidagi ritmik variantlari sifatida gavdalanadi. Shu sababli ularning bittasi tahlil etilsa, boshqa shaxobchalarining ham kuy tuzilishini tasavvur etish mumkin. Lekin ular turli doira usuli, har xil she'r matnlari jo'rligida rang-barang tus oladi, boshqacha ruhiy ta'sir kuchini kasb etadi. Masalan, Mo'g'ulchai Buzrukning Qashqarchasini olib ko'raylik. Uning birinchi xati "Daromad", ikkinchi - uchinchi xatlari "Miyonxat", to'rtinchi - beshinchi xatlari "Dunasn" - ya'ni ashula boshlanish jumllarining yuqori pardalardagi takrori, oltinchi - ettinchi xatlar Uzzol namudi, sakkizinchi - to'qchizinchi xatlar "Muxayyari Chorgoh" namudi va «Furovard» qismlaridan iborat.

⁷⁴ .Buxoro Shashmaqomi, "G'ulom", Nashriyoti.;/ Toshkent- 1986.I-VI-jild.larga qarang.

Buzruk maqomi ikkinchi guruh sho`balaridan biri "Savti Sarvinoz" nomi bilan mashhur. "Sarvinoz", ba'zi maqomchilarning fikricha, bastakorning taxallusi, ya'ni savti Sarvinoz – shu san'atkor bastalagan savt yo`lidir. Savtlarning asosiy yo`li bir xil, besh chorakli takt o`lchovidagi doira usuli bilan ijro etilib, Mo`g`ulchalar doira usulidan farq qilmaydi. Lekin she'r o`lchovi "Hazaji musammani solim" - deyilgan vaznda. Mafoiylun-mafoiylun-mafoiylun-mafoiylun - tarzida talaffuz etiladi. Savt yo`llari orasida Savti Sarvinozning kuy harakati faol bo`lib, murakkab kuy tuzilishi va noyobligi bilan alohida ajralib turadi.

Savti Sarvinoz cholg`u muqaddima bilan boshlanadi. Uning I-xat "Daromad", II-III xatlar "Miyonxat", IV-V xatlar Ushshoq namudi bo`lib, Miyonxat VI xat bilan ashula boshlangan parda - tonikaga qaytib tushadi. So`ngra ashula yo`li cholg`u naqorat orqali 7-6 xatlardan iborat Turk avjiga ulanib ketadi. Turk avji ham Miyonxat jumalari vositasi bilan bosh pardaga qaytib tushadi va tushirim qismi bilan yakunlanadi.

Savti Sarvinoz tuzilishi murakkab bo`lsada, kuy ohanglariga boy, ajoyib ashula yo`llaridandir. Bu ashula ohanglari asosida XIX asrning oxirgi choragida

Shahrisabzlik mashhur bastakor, maqomdon hofiz Abdurahmonbek uch qismli jozibador ashulalar turkumini yaragtan edi. Ular «Abdurahmonbegi»⁷⁵ nomi bilan mashhur bo`lib hozirgi kungacha xalqimizning sevimli ashula yo`llari bo`lib qolmoqda.

«Abdurahmonbegi» ashularini tinglasak ularning kuyi "Savti Sarvinoz" kuyi ekani yaqqol sezilib turadi. Lekin bastakor Savti Sarvinozdan foydalanib, puxta va jozibali ashulalar yaratgan edi. Bu ashula "Saraxbor" usulining tezlashtirilgan turidir.

"Abdurahmonbegi" ashula yo`llari sermazmun, tinglovchilarga oson etib boradigan orombaxsh asarlar darajasida ishlangan. Bastakorning mahorati shundaki, «Abdurahmonbegi-1» ashulasiga Navo namudidan ustalik bilan foydalangan bo`lib, bunday hol maqomchilikda ham uchraydi. Chunki, Buzrukda Navo namudi hech qachon foydalanilmagan edi.

Savti Sarvinozning asosiy yo`li ijro etilgandan keyin uning Talqincha, Qashqarcha, Soqiynoma va Ufar shoxobchalari birin-ketin o`qiladi.

Bu ashula yo`llari ham Mo`g`ulchalardagi kabi, turli doira usullarida yangicha sayqal topadi. Ulardagi kuy qiyofasi, tarkibiy qismlari Savti Sarvinozning bosh yo`lidagi kuy matnlarining xuddi o`zidir.

«Buzruk» maqomining II guruhdagi sho`balaridan yana biri shinavandalarga ma'lum bo`lgan Iroqi Buxorodir.

Iroqi Buxoro Shashmaqomga kiradigan VI maqom bo`lmish Iroqning Saraxboriga ohangdosh. Bunda Saraxbori Iroq butunicha olinib, Buzruk maqomi ladiga moslangan. Ashula boshlanadigan parda Saraxbori Iroqdagiga ko`ra to`rt pag'onaga baland ko`tarilgan hamda avjidagi ba'zi qaytariq jumalalar qisqartirilgan yoki ba'zi o`zgarishlar bilan olingan.

⁷⁵ Boltayev R. Dutor maqomlari. –Toshkent: 2006. –B. 3-25.

Iroqi Buxoro tarkibida Talqincha, Chapandoz, Soqiynoma va Ufar qismlari bo`lib, ularda tonallik o`zgarib turadi, kuy buo`laklari ham ba`zan bir-biri bilan mos kelmaydi. Masalan, Iroqning asosiy yo`lida Zebo pari avji bilan Muxayyari Chorgoh namudi foydalanilgan bo`lsa, uning Talqinchasa va Chapandozida Muxayyari Chorgoh o`rniga Turk avji keladi. Soqiynoma va Ufar qismlarida esa Zebo pari avjining yolg`iz o`zi foydalanilgan. Bu ashula yo`llarida boshqa pardalarga o`tish kabi kuy harakatlari ko`plab sodir bo`ladi.

Iroqi Buxoroning shahobchalaridan umumiy tushuncha olish uchun uning yengilroq yo`llaridan Soqiynomai Iroqni olib ko`raylik.

Bu ashula yo`lining I-xati «Daromad», II-III xatlari O`rta parda jumalari - Miyonxat, IV-V xat Zebo pari avji, oxirgi VI-xat tushirim qismlaridan iborat.

Bu jozibali ashula yo`li kishida nozik lirik kayfiyatlar qo`zg`aydi, ezgu hayollarga cho`mdiradi. O`zining kuy tuzilishi bilan bosh ashula yo`lidan anchagina farq etadi. Zebo pari avjida esa Iroq bilan hamohang bo`lib qoladi. Furovard qismida yana o`zgacha shakl oladi.

Iroq yo`llari asosida ko`pgina xalq ashulalari, cholg`u va surnay yo`llari yaratilgan bo`lib, bu narsa Iroqning musiqa san`atimizda naqadar keng o`rin tutgani va mashhur bo`lib ketganidan dalolat beradi. Iroq yo`llari asosida "Cho`li Iroq", «Suvoriy» kabi mashhur cholg`u asarlari, "Toshkent Iroqi" kabi ashulalar yuzaga kolgan edi. Cho`li Iroq kuyida hatto Muxayyari Chorgoh namudi butunicha saqlangan. Toshkent iroqi esa Iroqi Buxorodagi "Daromad" bilan boshlanib, avj qismi esa Muxayyari Chorgohning ma`lum variantlarining takroridir.

"Soqiynomai Iroq" asosida "Suvora" ashulasi va shu nomli ikki qismdan iborat kuylar yuzaga kelgan. Suvora kuylari Soqiynoma va Ufar usullarida chalinib avjidagi Zebo pari qismi tushirib qoldirilgan.

Suvora so`zi - chavandoz, otliq ma`nolarida bo`lib, chavandozning ot ustidagi harakati va atrofdagi go`zal manzaralarni musiqiy vositalar orqali tasvirlaydi va kishini chuqur hayolga cho`mdiradi.

Endi Ufari Iroqqa kelsak, u Iroq shaxobchalarining Ufar doira usulidagi variantidir. Ufari Iroq Farg`onada xotin-qizlar tamonidan juda ko`p aytiladigan «Farg`onacha» ashula yo`lini eslatadi.

Bu jozibali, rohatbaxsh ashula yo`lida aynan bir vaqtda xotin-qizlarning ichki histuyg`ulari, orzu-umidlari va istaklari, intilishlari ham o`z ifodasini topgan. Buzruk maqomining sho`balaridan yana biri "Rok" nomi bilan mashhur. Rok iborasi hindcha "Rag", «Raga» so`zidan olingan bo`lib, O`rta Osiyo xalqlarining Hind xalqlari o`rtasidagi qadimdan mavjud bo`lgan musiqiy aloqalarining ifodasi bo`lsa kerak. Bunda Rokning kuy tuzilishi hind musiqasiga aloqasi bor deb o`ylash xatodir. Nazarimizda bu yerda nomigagina hindchadir. Shuni ham aytish kerakki, uyg`ur xaqida ham "Shashmaqom"dagi kabi Rok cholg`u va ashula yo`llari bo`lib, bizdagi Rok sho`basiga o`xshaydi. Bular o`rtasidagi farq ijro uslubining turli ekanligidir.

Buzrukdagi Rok sho`basi uchun xos narsa shuki, uning asosiy yo`li Savt-mo`g`ulchalariga o`xshamaydi, balki Talqin doira usulida ijro etiladi. Bianobarin, kuy tuzilishi ham ancha ixcham. Uning asosiy yo`li, talqinchasi, qashqarchasi va soqiynomasi hamda ufari, daromad, miyonxat, namudi uzzol va furovard qismlaridan iborat bo`lib, hamma shoxobchalarda avjlar qisqartirib olingan. Lekin bu qismlardagi kuy ohanglari bir-biridan ancha farq qiladi. Rok sho`basining qismlari xalq orasida juda ham mashhur bo`lib, raqsbob ashula yo`llaridandir. Bu ashula yo`llari xalq yig`inlarida, to`y va bazmlarda ko`pchilik tamonidan raqs jo`rligida aytilib kelingan.

Shuni ham alohida aytish kerakki, Rok qismlari surnay yo`llari sifatida ham mashhur. Ba`zan shodu xurramlik kayfiyatini ifodalagani uchun surnay, nog`ora va karnay ansambllarida ijro etilib, "Shodiyona" kuylari deb ataganlar. Lekin "Shodiyona" nog`ora usullari va ularga chalinadigan kuylar o`ndan ortiq sanaladi va orasida Rok qismlari ham ijro etilaveradi.